

een open kast met grote vakken waarin tassen passen is daarbij het handigst. Als er voldoende wandruimte is, kun je ook kiezen voor extra kapstokhaken waaraan kinderen hun tassen of rugzakken hangen. Vooral voor centra waar veel buiten gespeeld wordt, raden we aan om een kist of rek voor laarzen en skeelers in de gang of in de buurt van de buitendeur te zetten. Voor reservekleding kan in de sanitaire ruimte een kast worden geplaatst. Voor de medewerkers is een afsluitbare kast in de groepsruimte of woonkeuken handig. Daarin kunnen zij materialen opbergen die de kinderen niet zelf mogen pakken, en ze kunnen er ook persoonlijke bezittingen in kwijt. Giftige materialen zoals schoonmaakmiddelen staan in een afsluitbare (keuken)kast. Kasten in de speelruimte zijn nodig bij de diverse activiteitenplekken. Kies voor een combinatie van open en dichte kasten: alleen open kasten biedt een rommelige aanblik, alleen dichte kasten is niet uitnodigend genoeg voor kinderen om zelf dingen te pakken.

Combinaties met andere voorzieningen

Buitenschoolse opvang en peuterspeelzaal

Voor acht- tot twaalfjarigen is een combinatie met een peuterspeelzaal ongeschikt. Het spelmateriaal en de activiteiten zijn te verschillend: de peuterspeelzaal is te kinderachtig voor deze leeftijdsgroep.

Buitenschoolse opvang en school

Als de BSO in een schoolgebouw wordt gehuisvest zijn er drie varianten te onderscheiden.

- 1 De BSO beschikt over eigen ruimten en maakt incidenteel gebruik van een ruimte van de school zoals de gymzaal of het speellokaal.
- 2 De BSO beschikt over een eigen groepsruimte, maar het oppervlak van de groepsruimte voldoet niet aan de minimumnorm, dus de BSO heeft de andere ruimten nodig. De BSO maakt dagelijks gebruik van ruimten van de school zoals speellokaal, hal, handvaardigheidsruimte.
- 3 De BSO heeft geen eigen ruimte, maar deelt ruimten met de school zoals een lokaal, een handvaardigheidsruimte of een gemeenschapsruimte.

Zie voor de uitwerking van Variant 1 en 2 hoofdstuk 4.

Variant 3 heeft grote gevolgen voor de inrichting. Een standaard leslokaal met tafels en stoelen voor ongeveer 30 leerlingen is niet geschikt voor vrijetijdsactiviteiten. De gewenste speelplekken ontbreken en de sfeer van een leslokaal is totaal verschillend van die van een vrijetijdsruimte. Wel kan een dergelijk lokaal gebruikt worden voor bepaalde activiteiten aan tafels zoals spelletjes spelen, tekenen en knutselen. In een groter lokaal kunnen bijvoorbeeld een paar speelplekken van de BSO worden gemaakt en/of een kleine zithoek. Zeker voor deze leeftijdsgroep zou er ten minste één eigen vaste ruimte moeten zijn die als thuisbasis of uitvalsbasis kan dienen. Als elke ruimte steeds met anderen gedeeld moet worden, betekent dit in de praktijk vaak dat je elke dag moet 'verbouwen', waardoor

de buitenschoolse opvang geen eigen gezicht kan krijgen. Met name de oudere kinderen hebben behoefte aan meer privacy en vrijheid en dus aan meerdere kleinere ruimten waar ze met een klein groepje kinderen kunnen samen zijn of een activiteit kunnen doen. Dat wil overigens niet zeggen dat zo'n eigen buitenschoolse opvangruimte niet gebruikt kan worden voor bijvoorbeeld vrijetijdsactiviteiten van kinderen uit de buurt of voor schoolactiviteiten. Het gaat er vooral om dat de ruimte een eigen gezicht heeft, waarop de kinderen van de buitenschoolse opvang invloed kunnen hebben. Het is de vraag of een BSO die fysiek in de school is geïntegreerd nog prettig is voor kinderen vanaf negen à tien jaar. Een duidelijke scheiding tussen beide sferen blijkt voor een aantal kinderen een voorwaarde om nog naar de BSO te willen gaan.

Er zijn scholen waar de BSO is gehuisvest in een gemeenschappelijke ruimte en/of aula. Deze ruimte wordt ook door het onderwijs gebruikt voor subgroepactiviteiten of als verwerkingsruimte. Daarnaast wordt de ruimte een aantal keren per jaar gebruikt voor vieringen of bijeenkomsten. Dit geeft beperkingen voor de inrichting. Deze zal voldoende flexibel moeten zijn om verschillende activiteiten met uiteenlopende aantallen deelnemers mogelijk te maken. Een deel van zo'n centrale ruimte kan worden ingericht als de centrale ontmoetingsplek en thuisbasis voor de BSO. Maak er bijvoorbeeld een 'ruimte-in-de-ruimte' met meerdere speelplekken zoals een rustige lees-loungehoek, een paar spelletjes-/eettafels en een bouwhoek. Scherm de ruimte af met een gordijn of met verplaatsbare scheidingswanden. Het is in alle situaties van belang dat de inrichting van het lokaal of de gemeenschapsruimte tot stand komt in overleg tussen beide partijen. Bij zo'n gezamenlijk te gebruiken ruimte kunnen de volgende aandachtspunten behulpzaam zijn:

- Pas meubilair op wielen toe (een bank, kasten, speelgoedkisten) om speel- en thema- hoeken te creëren die gemakkelijk te verplaatsen zijn.
- Gebruik (zit-)kussens en kleden om hoeken te maken. Een ruimte met alleen marmoleum op de vloer doet erg schools aan. Kinderen spelen graag op de vloer en bij voorkeur op matten of kleden. Die zijn lekker warm en comfortabel.
- Leerlingenmeubilair dat makkelijk opgestapeld en weggezet kan worden is erg praktisch om ruimte te maken voor speelplekken van de BSO. Er moet dan wel een ruimte (of met een gordijn afgeschermd) zijn om het meubilair op te bergen.
- Denk voor de BSO zelf aan een opklapbare tafel met krukjes. Aan deze tafel kunnen wel 20 kinderen zitten. In opklapbare toestand kan de tafel op wielen verreden worden om ruimte te maken voor andere activiteiten. Zo'n tafel is ook goed te gebruiken bij samenwerking met de tussenschoolse opvang.
- Laat interieurelementen ontwikkelen die bestaan uit tafels, kasten, nisjes, podia. In ingeklapte toestand vormt het element een rechthoekig blok in de ruimte en uitgevouwen vormt het element het basisinterieur van een BSO. Een dergelijk element kan bijvoorbeeld in een hal worden gebruikt. Zo'n element alleen is niet genoeg om een huiselijke en besloten sfeer voor de BSO te realiseren, zorg dus altijd voor extra aankleding

TIP

Gebruik in een grote ruimte waar meerdere activiteiten moeten kunnen plaatsvinden gekleurde rolgordijnen als ruimtedelers. Tijdens schooluren zijn de rolgordijnen opgerold, na school worden ze omlaag gelaten om de ruimte op te delen in kleinere eenheden.

- met behulp van vloerkleden, decoraties, een gordijn, een grote parasol, een spiegel.
- Zorg voor een verlichting die zowel voor school (werkverlichting) als voor de BSO (sfeerverlichting) geschikt is. Pas bijvoorbeeld dimbare tl-armaturen of downlights toe, aangevuld met wandverlichting of hanglampen(sfeer).
- Laat een kastenwand ontwikkelen waarbij met schuivende panelen of deuren die 180 graden kunnen draaien telkens de school- of de BSO-zijde open komt te staan. Er staat dus altijd één gedeelte open.
- Maak wandborden bestaande uit twee panelen. In opengeklapte toestand vormen ze een wand voor de school om spullen op te plakken. Als de panelen zijn dichtgeklapt vormt de achterzijde een plek voor decoraties van de BSO.
- Breng een klein podium aan. Dit kan bestaan uit losse elementen die gemakkelijk verplaatsbaar zijn. Het podium nodigt uit tot verschillende soorten activiteiten.

Er zijn voor BSO's die worden gehuisvest in een school nog een paar zaken om op te letten, die niet zozeer met het inrichten van de kinderruimten samenhangen maar wel kunnen helpen om de BSO beter te laten functioneren:

- Er moet een eigen plek zijn voor het BSO-personeel, liefst een eigen kantoortje of teamruimte, waar spullen goed en veilig opgeborgen kunnen worden. Hier kunnen eventueel ook oudergesprekken worden gevoerd. Wanneer dit niet mogelijk is, is een mobiele, afsluitbare kantoorkast of kantoormeubel een optie.
- Er is voldoende bergruimte voor voorraden gewenst.
- Er moet een keukenruimte zijn (eventueel medegebruik met de school) waar gekookt kan worden op marge- en vakantiedagen. Er moet een grote koelkast zijn voor bederfelijke producten.
- Er moeten mogelijkheden zijn voor eigen telefoon- en computeraansluitingen.
- Wanneer er geen gezamenlijk gebruik van computers mogelijk is, zal de BSO eventueel met laptops moeten werken.

Combinatie met tussenschoolse opvang

Zie voor informatie over deze combinatie hoofdstuk 4.

Combinatie met andere vrijetijdsvoorzieningen

Om verschillende redenen vestigen kinderopvangorganisaties een BSO in een sport- of scoutingaccommodatie. Uit een onderzoek (Buitenhek, 2010) bleek dat in 2009 4,4% van de BSO's in een sportclub was gehuisvest. Het percentage BSO's in scoutinggebouwen is niet bekend. De kinderen die deze BSO's bezoeken zijn meestal acht jaar en ouder. Gebrek aan geschikte locaties om uit te breiden of het ontwikkelen van BSO's met een speciaal profiel, zoals sport- en spel-BSO of outdoor-BSO, vormen de aanleiding tot de samenwerking met sport en scouting. Natuurlijk is het ook interessant voor de sportclub of scoutingorganisatie om extra inkomsten te verwerven via de verhuur van ruimten aan de BSO.

Het is niet altijd eenvoudig om de inrichting van de bestaande accommodaties aan te passen aan de wensen van de BSO-organisatie. Daar zijn meerdere redenen voor. De doelgroep en het gebruik van de ruimten kunnen sterk afwijken van die van de BSO, of de verhurende organisatie is bang dat de identiteit van de club verloren gaat. Dit betekent dat in de voorbereidende fase goede afspraken gemaakt moeten worden over het gebruik en de inrichting van de ruimten. Daarnaast zijn slimme oplossingen wenselijk.

Sportclub

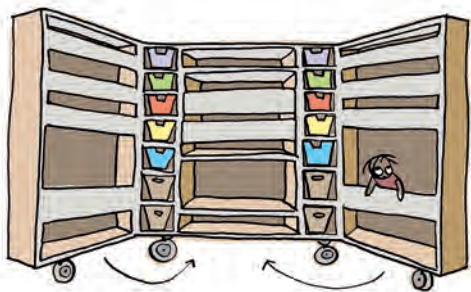
Het is een misvatting om te denken dat kinderen die een BSO in een sportclub bezoeken daar alleen komen om te sporten. Natuurlijk vinden deze kinderen sport leuk, maar daarnaast willen ze ook gewoon kunnen spelen, hangen, lezen, knutselen of computeren. Ook een sport-BSO zal naast sport en buitenspel reguliere BSO-activiteiten aanbieden, en moet dus beschikken over een aantal activiteitenplekken. Een kantine met alleen tafels, stoelen en een bar is dan volstrekt onvoldoende.

Idealiter beschikt de BSO over een eigen groepsruimte waar ze de nodige activiteitenplekken en de gewenste sfeer kan maken. Als dat niet mogelijk is, zal de BSO in overleg met de vereniging en/of de beheerder van de sportkantine plannen voor de slimme herinrichting van de ruimte moeten maken. Het probleem met clubgebouwen is dat deze 's avonds en/of in het weekeinde door de sporters en toeschouwers worden gebruikt. Soms worden er feesten of vergaderingen in de ruimte gehouden. Dat geeft beperkingen voor de inrichtingswensen van de BSO.

Onderstaande ideeën helpen bij het flexibel inrichten van de ruimte(n):

- Maak een gesloten kastenwand voor de opslag van alle BSO-spullen. Als de BSO er is gaat de kastenwand open en verschijnt er kastruimte voor al het speelgoed en de spullen die kinderen op de BSO gebruiken. Neem in de kastenwand een werkplek op voor de medewerkers, en eventueel een keukenblokje als de keuken van de sportkantine niet kan worden gebruikt. Neem in de wand ook een paar verrijdbare kasten op die de mede-

werkers of de kinderen naar de verschillende speelplekken kunnen rijden.

- Pas gordijnen toe om activiteitenplekken te begrenzen. Het kunnen gewone gordijnen zijn die na afloop van de BSO worden weggeschoven en eventueel in een koof aan de wand worden opgeborgen als de ruimte hufterproof moet zijn na BSO-gebruik. Een alternatief is het gebruik van rolgordijnen als ruimtescheiders, die buiten BSO-tijden in het plafond verdwijnen.
- Tafels en stoelen voor eten, drinken en spelletjes zijn er meestal voldoende. Overweeg om samen met de sportclub tafels op wielen en gemakkelijk stapelbare stoelen of krukken aan te schaffen, zodat het meubilair dat niet nodig is eenvoudig weggeborgen kan worden achter een wandje of gordijn. Dan hoeft de ruimte niet steeds vol met tafels en stoelen te staan.
- De bar is een leuke plek voor kinderen om wat aan te eten en te drinken. Pimp de stoffige oude eikenhouten bar op. Koop wat hippe barkrukken.
- Laat een of meerdere stevige zitbanken maken, die ook aantrekkelijk zijn voor de gebruikers van de sportclub, en gebruik deze als chillhoek. Kleed de plek aan met kussens en een (oprolbaar) vloerkleed. Plaats tv, dvd-speler en eventuele andere apparaten die bij de chillhoek horen in een afsluitbare verrijdbare kast. Denk aan inbraak.
- Een creatieve plek maak je door een zeil over een tafel te leggen en een verrijdbare kast met creatieve materialen ernaast te plaatsen.
- Voor de leesplek kunnen losse attributen gebruikt worden: een kleed op de vloer, stevige kussens erbij die uit de kastenwand komen, een paar zitzakken, kuipstoelen die met een veer aan het plafond hangen en een afsluitbaar kastje met boeken, strips en tijdschriften.
- Voor de bouwplek gebruik je een of twee aan elkaar geschoven tafels met krukken en een verrijdbare kast met al het bouwspelgoed naast de tafels. Zorg voor een afsluitbare plek waar kinderen hun bouwwerk kunnen opbergen om er een volgende keer mee verder te gaan.
- Laat voor het computeren een mooi element maken door een interieurbouwer waarin de computers zijn opgenomen en waarbij de beeldschermen door middel van een afsluitbaar rolluikje worden afgeschermd. Na BSO-tijd staan de computers veilig opgeborgen.
- Schaf voor tafeltennissen een opklapbare en verrijdbare tafel aan. Die kan op de plek staan waar de overvloedige tafels en stoelen staan opgeslagen tijdens BSO-gebruik. Pas een fijn, maar stevig net toe aan gordijnrails om de plek af te schermen van de rest van de ruimte. Het net houdt de balletjes tegen, zodat ze niet voortdurend door de ruimte vliegen.
- Plek voor toneel en optredens: laat een podium maken dat tegen de wand kan worden opgeklapt. Dit kan ook interessant zijn voor de sportclub (feesten). Hang spotjes tegen het plafond of aan een rail en gordijnen aan weerszijden van het podium. De onderkant van het podium kan een andere functie krijgen, in opgeklapte toestand is het bijvoorbeeld een dartbord of een wand met decoraties. Een mand met verkleedkleden en accessoires kan weer deel uitmaken van de kastenwand.

Scoutingclub

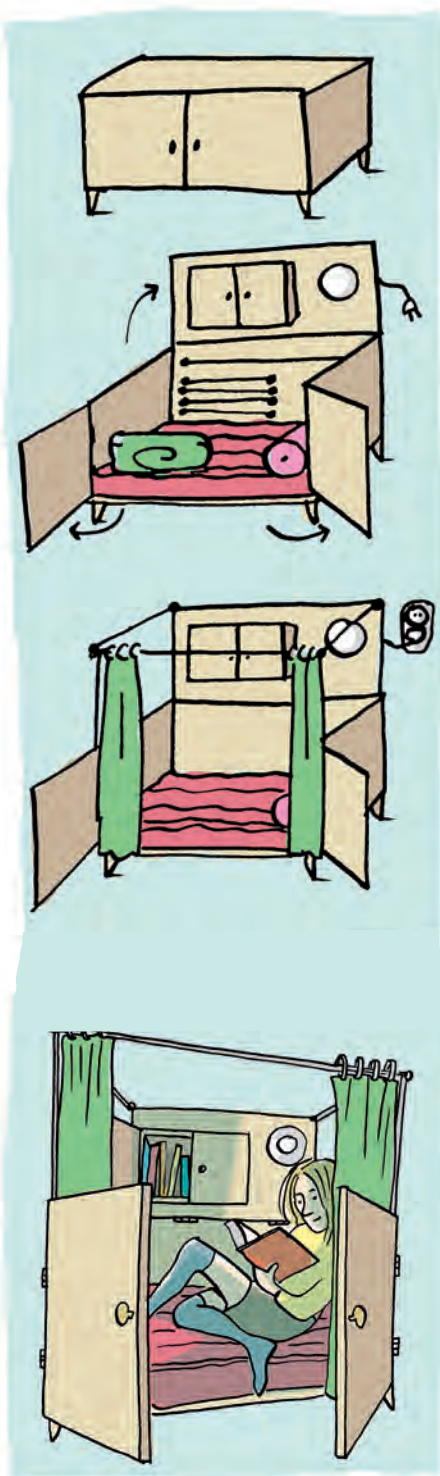
Het grote voordeel van de combinatie van BSO met de scoutingclub is dat de leeftijden van de twee gebruikersgroepen grotendeels overeenkomen. Kinderen komen er in beide situaties om te spelen en hun vrije tijd door te brengen. De groepsgroottes van BSO en scouting lopen niet sterk uiteen. Een BSO met een outdoorprofiel is over het algemeen bestemd voor kinderen die avontuurlijk zijn ingesteld, die graag buiten willen spelen, uitdaging zoeken en belangstelling hebben voor de natuur en voor scoutingactiviteiten. En ook dat past goed bij de meeste scoutingaccommodaties.

Zo'n accommodatie moet uitnodigen tot buitenactiviteiten en moet die activiteiten mogelijk maken. Er zal dus veel aandacht moeten worden besteed aan het ontwikkelen van een avontuurlijke, natuurlijke en uitdagende buitenspeelruimte. Dat valt buiten het kader van dit boek.

De meeste scoutinggebouwen zijn stoer, robuust en hebben een eenvoudig interieur. Het moet allemaal tegen een stootje kunnen. Kinderen moeten niet voortdurend op het interieur hoeven te letten. Hou daarmee rekening bij het inrichten van de BSO.

Ook voor de scouting-BSO geldt dat kinderen niet altijd buiten zullen spelen, maar ook binnen activiteiten zullen doen, vooral bij slecht weer. Dit betekent dat er binnen activiteitenplekken voor de BSO-kinderen nodig zijn, die passen in de sfeer van de scouting. Onderdelen die niet of minder bij een scouting horen, kunnen achter rolluiken worden geborgen. Denk daarbij aan computers, een kast met boeken en tijdschriften, eventueel een tv met dvd-speler.

Aandachtspunten voor de inrichting zijn:

- Eet- en drinkplek: ook voor de scouting zijn tafels en krukken of banken nodig. Pas kleine tafels toe, die makkelijk te verplaatsen en op te bergen zijn. Hetzelfde geldt voor de krukken of banken. Het is belangrijk om verschillende opstellingen te kunnen maken.
- Maak een experimenten/natuurplek: een plek waar kinderen met de natuur (planten en beesten) aan de slag kunnen. Plantjes zaaien, verspenen, verpotten, maar ook beestjes in een potje observeren, een klein aquarium. Denk ook aan de mogelijkheid om met ontdekdozen proefjes te doen en dingen te onderzoeken. Zorg voor afsluitbare kasten voor materialen en ontdekdozen. Een brede vensterbank waarin zaaibakken en plantjes kunnen staan is onmisbaar.
- Knutsel- en hobbyactiviteiten vinden bij voorkeur plaats aan de tafels voor het eten en drinken. Leg plastic tafelkleden neer. Schaf een verrijdbare kast aan voor de creatieve materialen. Plaats eventueel een aparte werkbank voor timmerwerk en een werktafel of werkblad voor het naaien (naaimachines) en werk met textiel en wol. Deze onderdelen kunnen ook met rolluiken worden afgesloten, als ze niet in de sfeer van de scouting thuis horen.
- Tafeltennis/tafelvoetbal: een opklapbare en verrijdbare tafeltennistafel is hiervoor prima geschikt. Kies een stevig tafelvoetbalapparaat dat tegen een stootje kan. Laat een afsluitbaar blad maken als het tafelvoetbal niet in het aanbod van de scouting past.
- Koken en bakken: laat een keuken maken waarin de BSO-kinderen aan de slag kunnen. Als de scouting professionele (grootkeuken)apparatuur heeft, zorg dan voor een huishoudfornuis voor de BSO. Kies voor gescheiden koel- en vriesapparatuur en gescheiden kastruimte voor serviesgoed, keukenbenodigdheden en voorraden.
- Een podium (eventueel opklapbaar) voor toneel, dans enzovoort is voor beide partijen interessant.
- Leesplek: schaf een stevig bankje, zitzakken of stevige kussens aan en leg een (oprolbaar) kleed op de vloer. Zet een afsluitbare kast voor de boeken en tijdschriften neer. Als dit niet binnen de sfeer van de scouting past, laat dan een grote kist maken waarin het kleed, de kussens en de boeken kunnen worden opgeborgen. Klap het deksel tegen de wand. In het deksel zit een baldakijntje dat de plek van boven begrenst. Maak van het voorpaneel van de kist twee deurtjes die je opzij kunt klappen. Je hebt dan meteen de begrenzingen van de leesplek. Monteer in de kist een gezellig lampje. Op deze wijze kan in een handomdraai een leeshoek worden gemaakt.
- Bouwen met Kapla of Lego kan aan de tafels die al in de ruimte staan. Zorg voor een verrijdbare en afsluitbare kast waarin al het bouw materiaal zit. Deze zet je naast de tafel en ziedaar je bouwplek.
- Computerplek: het is de vraag of deze op een outdoor-BSO thuis hoort. Als de computers binnen het aanbod passen, laat dan een stevig meubel maken waarin de computers en beeldschermen zijn geïntegreerd en dat afsluitbaar is. Denk ook aan inbraak!
- Plek voor tv/dvd: de wenselijkheid van deze plek op de outdoor-BSO is discutabel. De plek past in ieder geval niet in de sfeer van de scouting. De plek zal dus weggeborgen

moeten worden als de scouting van de ruimte gebruik maakt. Denk ook hier aan een lage kist die als bank door de scouting kan worden gebruikt. In de kist berg je het kleed en de kussens voor de tv-hoek op. De tv en eventueel andere apparatuur zet je in een verrijdbare en afsluitbare kast die in de berging staat als hij niet wordt gebruikt. Een alternatief is een afsluitbaar kastje dat aan de wand is geschroefd.

Activiteitenplekken selecteren

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste activiteiten en activiteitenplekken beschreven. Het zal niet altijd mogelijk zijn om al deze plekken te realiseren in de speelruimten van de kinderen, hoewel sommige activiteiten ook goed gecombineerd kunnen worden op één plek. Het is verstandig om te beginnen met een beschrijving van alle gewenste activiteiten en activiteitenplekken in de BSO. Ga vervolgens een selectie maken. Maak daarbij een onderscheid tussen de plekken waarvan je vindt dat deze absoluut aanwezig moeten zijn en de plekken die je graag in je centrum zou willen hebben. De keuze van activiteiten zal ook worden bepaald door de eigen pedagogische visie, het werkplan en door de voorkeuren van de kinderen. Houd er bij de selectie van activiteitenplekken rekening mee dat het niet altijd nodig is om alle gewenste plekken in de speelruimten van je eigen groep te realiseren, maar dat je ook plekken kunt delen met andere BSO-groepen of met andere gebruikers van het gebouw. Daarmee kun je vaak zelfs een interessanter – want ruimer – aanbod maken.

Gebruik bij de selectie van de gewenste activiteitenplekken de volgende aandachtspunten:

- Wordt de emotionele veiligheid voldoende gewaarborgd?
- Worden de verschillende persoonlijke competenties (cognitief, motorisch- zintuiglijk, communicatief en creatief) door de gekozen activiteitenplekken voldoende gestimuleerd?
- Worden de sociale competenties voldoende gestimuleerd?
- Worden de eigen pedagogische visie en het werkplan van de buitenschoolse opvang door de gemaakte keuzes voldoende ondersteund?

Gebruik voor een verdere uitwerking van de indeling en inrichting van de ruimten de informatie uit hoofdstuk 3, *Ruimten indelen* en de hoofdstukken 7 tot en met 10.

Colofon

Pagina's uit *Ruimten maken voor vier tot twaalf jaar – Over het inrichten van ruimten voor buitenschoolse opvang*

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door financiële steun van het Agentschap SZW, Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

ISBN 978 90 8850 221 7

NUR 847

© 2011 AKTA, onderzoeks- en adviesbureau voor ruimtegebruik

Auteurs

Ine van Liempd en Ed Hoekstra

Eindredactie

Jaap Verheij

Vormgeving

Studio Hans Lemmens, Amsterdam

Fotografie

Studio Hans Lemmens, Amsterdam

Illustraties

Jenneke ter Horst

Uitgever

Trude van Waarden

© deze uitgave B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stbl. 351, zoals gewijzigd bij het besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot Uitgeverij SWP (Postbus 257, 1000 AG Amsterdam) te wenden.